

**СИНТЕТИЗОВАНИ ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ЦЕНТРА ЗА ПОРОДИЧНИ СМЕШТАЈ И
УСВОЈЕЊЕ ДЕЦЕ И ОМЛАДИНЕ
ЗА 2012. ГОДИНУ**

Београд, јун 2013. године

САДРЖАЈ

УВОД	3
ПРУЖАОЦИ УСЛУГА	
• Центри за породични смештај и усвојење	6
• Хранитељске породице – деца и млади без родитељског старања	10
• Хранитељске породице – одрасли и старији	15
КОРИСНИЦИ	
• Деца и млади без родитељског старања	16
• Одрасли и старији	32
УСЛУГЕ	
• Деца и млади на породичном смештају и хранитељске породице	34
• Одрасли и старији	42
ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ	43

УВОД

Предмет овог извештаја је пружања услуга породичног смештаја деци, младима, одраслима и старијима у Републици Србији, у јавном сектору, за 2012. год.

Извештај је сачињен на основу појединачних извештаја о раду установа за породични смештај за 2012. годину и података из посебних образаца (EXCEL табеле) које је прикупио Републички завод за социјалну заштиту као и из других доступних извора.

Извештај је конципиран на следећи начин:

У уводном делу је дато одређење центара за породични смештај и усвојење у складу са актуелним Законом о социјалној заштити (Службени гласник РС број 24/2011 од 04.04.2011) и Уредбом о мрежи установа социјалне заштите (Службени гласник РС бр.16/2012 од 7.3.2012. године) као и кратак опис за сваки од ЦПСУ (оснивање, делатност и покривеност по окрузима).

Пратећи структуру података каква је дата у EXCEL табелама, централни део извештаја има три поглавља:

- **ПРУЖАОЦИ УСЛУГА**

- основни подаци о установама – број и структура запослених, опремљеност, услови рада, врсте породичног смештаја
- хранитељске породице као пружаоци услуга смештаја за децу и младе: број, образовна и старосна структура, стамбени статус, приходи итд
- кратак приказ хранитељских породица које на смештају имају одрасле и старије особе

- **КОРИСНИЦИ УСЛУГА**

- најважније карактеристике деце и младих на породичном смештају: број, образовна и старосна структура, дужина боравка на ПС, доминантни разлог смештаја и средина из које су дошли на хранитељство, начин одржавања односа са билошком породицом, структура деце и младих са инвалидитетом, разлог напуштања породичног смештаја, изложеност насиљу
- најважније карактеристике одраслих и старијих на породичном смештају

У циљу добијања шире слике о најважнијим карактеристикама пружалаца услуга и корисника ПС као и прецизнијег сагледавања ефеката реформских процеса, у оба поглавља биће размотрени и *најважнији трендови за период 2008.-2012.* (старосна и образовна структура хранитеља, дужина боравка деце и младих на хранитељству, разлог смештаја, односи са биолошком породицом, старатељство, разлози напуштања породичног смештаја)

- **УСЛУГЕ**

- реализовани програми, едукативни и саветодавни рад и пројекти за децу, младе, одрасле и старије

На крају су дата завршна разматрања, закључци и препоруке.¹

---

¹ Детаљни подаци о пружаоцима услуга, корисницима и услугама у EXCEL-у као и табеле са свим размотреним трендовима дати су у прилогу овог извештаја.

Центар за породични смештај (члан 48, Закон о социјалној заштити) организује и непосредно врши смештај у друге породице децу без родитељског старања, врши увид у рад и пружа стручну помоћ породици којој је дете поверено на збрињавање и васпитање све док се не обезбеде услови за његов повратак у сопствену породицу, односно до оспособљавања за самосталан живот и рад.

Породичним смештајем одраслим и старијим особама омогућава се одржавање или побољшање квалитета живота.

Породични смештај (члан 49, Закон о социјалној заштити) обезбеђује се као:

- 1) стандардни смештај
- 2) смештај уз интензивну и додатну подршку
- 3) ургентни смештај
- 4) повремени смештај
- 5) друга врста смештаја у другу породицу

Центри за породични смештај и усвојење, сагласно Закону о социјалној заштити (члан 4, Уредба о мрежи установа социјалне заштите):

- 1) врши припрему, процену и обуку будућих хранитеља и усвојитеља
- 2) пружа подршку хранитељима односно породицама које пружају услугу породичног смештаја и усвојитељима
- 3) извештава центар за социјални рад о раду хранитеља и функционисању породица које пружају услугу породичног смештаја и предлажу мере ради отклањања евентуалних пропуста
- 4) обавља друге послове, у складу са Законом и другим законима и на закону заснованим прописима

Осим **Центра за породични смештај деце и омладине Београд** и **Центра за породични смештај деце „Рада Младеновић – Ђулић Црна“ Милошевац**, који су до краја 2010. године биле једине установе које обављају ову делатност, доношењем Закона о социјалној заштити (Службени гласник РС број 24/2011 од 04.04.2011) и Одлуке о мрежи установа за смештај корисника (Службени гласник РС број 98/2010. од 24.12.2010. године) у 2011. години почели су са радом, као регионални центри:

- Центар за породични смештај и усвојење **Крагујевац**
- Центар за породични смештај и усвојење **Ђуприја**
- Центар за породични смештај и усвојење **Ниш**

Оснивањем регионалних Центара за породични смештај и усвојење представља део укупног реформског процеса система социјалне заштите у области породично- правне заштите кроз развој породичног смештаја као привременог облика заштите деце, одраслих и старијих и усвојења као један трајни облик збрињавања деце без родитељског старања.

Центар за породични смештај деце и омладине Београд основан је Одлуком о оснивању центра (Службени гласник РС број 58/2008) са улогом да организује и непосредно врши смештај деце и омладине без родитељског старања и деце ометене породичним приликама, деце ометене у развоју и деце са поремећајем понашања у хранитељске породице, да врши

увид у рад и пружа стручну помоћ хранитељским породицама којима су деца поверена на хранитељство.

Центар координира рад и пружа стручну помоћ центрима за социјални рад у обављању послова хранитељства (до формирања Центара за породични смештај у другим регионима), организује едукације стручних радника, води базу података о породичном смештају, врши анализе и истраживања резултата заштите деце применом хранитељства као мере заштите и организује активности за промоцију, развој и унапређење хранитељства.

Центар за породични смештај деце и омладине „Рада Младеновић-Ђулић, Црна“ Милошевац, основан је 1931. године. Установа је основана као „дечја колонија“ чији је основни задатак био здравствена заштита деце без родитељског старања. Од 1963. године установа ради као центар за породични смештај деце, а до доношења новог нормативног оквира делатност Центра се одвијала на основу Одлуке о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника из 2008.године (Службени гласник РС, број 51/08 од 12.05.2008.године).

Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац је основан одлуком Владе Републике Србије од 26.05.2011. године („Службени гласник РС“ бр.37/11). Делатност Центра је дефинисана Законом о социјалној заштити, Одлуком о мрежи установа социјалне заштите и Правилником о хранитељству. Центар је формиран за територију пет управних округа: Шумадијски, Моравички, Рашки, Расински и Златиборски. Регистрација установе извршена је у Привредном суду у Крагујевцу 11.07.2011. године. Запослени у Центру су потписали уговоре о раду 01.09.2011. године, када је и отпочео рад установе.

Регионални Центар за породични смештај и усвојење Ћуприја основан је одлуком Владе Републике Србије од 26.маја 2011. године (Службени гласник РС бр. 37/11) чија је делатност ближе дефинисана Законом о социјалној заштити (Службени гласник РС бр.24/11), Правилником о хранитељству (Службени гласник РС бр. 36/08), Одлуком о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника (Службени гласник РС бр. 98/2010). ЦПСУ Ћуприја је Одлуком Владе РС основан за подручје Поморавског, Борског и Зајечарског управног округа, а Уредбом о мрежи установа социјалне заштите ЦПСУ Ћуприја је придодат и Браничевски управни округ. ЦПСУ је основан за подручја три (односно четири) управна округа као део процеса трансформација установа социјалне заштите (домова за децу без родитељског старања) на овим окрузима а полазећи од постигнутих резултата у предходном периоду, броју хранитељских породица и броју корисника на породичном смештају. ЦПСУ је Ћуприја је уписан у регистар код Трговинског суда у Крагујевцу 06.07.2011 године, а са радом је званично отпочео 01.09.2011. године у наменски адаптираном и технички опремљеном простору Дома за децу при ЦСР Ћуприја.

Центар за породични смештај и усвојење Ниш је основан одлуком Владе Републике Србије 26. маја 2011. («Службени гласник РС» бр.37/11). Делатност Центра дефинисана је Правилником о хранитељству («Службени гласник РС» бр.36/08), Одлуком о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника («Службени гласник РС», бр. 98/2010) и Законом о социјалној заштити («Службени гласник РС», бр. 24/11). Центар је формиран за територију Нишавског, Топличког, Пиротског, Јабланичког и Пчињског округа. Званично, Центар је регистрован 13.07.2011.године одлуком Привредног суда бр.ФИ 167/201. Центар је отпочео са радом 07.12.2011.године.

1. ПРУЖАОЦИ УСЛУГА

У 2012. години на породичном смештају је било 2622 деце и младих, нових 372 а на дан 31.12. их је било 2501.²

1. Основни подаци о установи			
Делатност	Укупан број корисника у 2012. години	Нови корисници у 2012. години	Број корисника на дан 31.12.2012.
Породични смештај деце и младих	2622	372	2501
Породични смештај одраслих и старијих	28	2	28
Усвојење деце	0	0	0
Укупно	2650	374	2529

У односу на податке о броју корисника из извештаја ЦПСУ за период 2008.-2012., запажа се значајан пораст у броју деце и младих на ПС: 140 % повећања у односу на 2011., а готово 14 (прецизније 13.7) пута већи број деце и младих у односу на 2008. годину.

2. Породични смештај по годинама у Србији према евиденцији ЦПСУ					
Година	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Број деце и младих на хранитељству	191	743	757	1083	2622

3. Облици породичног смештаја - хранитељство			
Облик породичног смештаја	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012
Стандардно	2021	285	1927
ПС са интензивном и додатном подршком	400	34	375
Ургентно	200	52	198
Предах	0	0	0
Труднице	0	0	0
Родитељ с дететом	1	1	1
Укупно	2622	372	2501

² У извештајној години само је ЦПСУ у Ћуприји вршио смештај и за одрасле и старије кориснике, укупно и на дан 31.12. – 28 корисника.

Када се говори о **облицима породичног смештаја**, у 2012. доминира стандардни смештај (77%), ПС са интензивном и додатном подршком - 15% док је најмање било заступљено ургентно хранитељство (7.6%).

Дошло је и до извесне промене у броју корисника према облицима хранитељства у односу на 2011.: и даље доминира стандардно али се тај проценат повећао (63.77% у 2011.) а смањио се готово за петину број деце и младих на ПС са интензивном и додатном подршком (34.6% у 2011., 15.3% у 2012.).

4. Број и структура запослених на дан 31.12.2012.								
Назив радног места	Укупан број извршилаца		Стварно запослени према извору финансирања				Род	
	По нормативу	Стварно запослених	Буџет РС	Буџет ЛС	Установа	РЗЗО	Мушки	Женски
Руководиоци	10	8	8	0	0	0	3	5
Стручни радници	108	73	73	0	0	0	13	60
Пружаоци неге и услуга	0	0	0	0	0	0	0	0
Здравствени радници	0	0	0	0	0	0	0	0
Фин.-рачуноводствени и административни радници	11	10	10	0	0	0	0	10
Технички радници	20	15	15	0	0	0	6	9
Укупно запослених	149	106	106	0	0	0	22	84

Значајно се повећао број **запослених** у ЦПСУ, са 58 у 2011. на 106 у 2012. години. Број стварно запослених је и даље мањи од број предвиђеног нормативом (149/106), у структури доминирају стручни радници – 73 (доминантни стручни профили су: социјални радници и психолози) а сви се финансирају из буџета Републике Србије.

5. Структура запослених према радном месту, старости и роду															
Старост	Р а д н о м е с т о														
	Руководећи		Стручни		Адм.фин		Здравствени		Пружаоци неге и усл.		Технички		Укупно		Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
До 30	0	1	1	8	0	3	0	0	0	0	1	1	2	13	15
31-40	0	0	1	13	0	1	0	0	0	0	2	0	3	14	17
41-50	1	3	5	19	0	5	0	0	0	0	1	5	7	32	35
51-60	1	1	5	20	0	1	0	0	0	0	1	3	7	25	32
Више од 60	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	3
Укупно По роду	3	5	13	59	0	10	0	0	0	0	6	9	22	84	106
Укупно	8		73		10		0		0		15		106		

Више од половине од укупног броја радника је старости између 41 и 60 година (63.2%), док су категорије старости до 30 година и од 31 до 40 заступљене подједнако, између 14 и 16% и чине нешто мање од трећине преосталих запослених. У свим старосним категоријама доминирају жене.

6. Радни статус радника	
Врста радног статуса радника	Број
Број радника на неодређено време	103
Број радника на одређено време	3
Радници по уговору (рад на пројектима)	0
Приправници	0
Волонтери навести	6

У погледу **опреме** које поседују, центри извештавају да располажу са 86 комада информатичко-рачунарске опреме и да имају укупно 12 возила.³ Информативнији су подаци који се тичу **недостајуће опреме као и недостајућих обука**. Што се опреме тиче, највише недостаје канцеларијског намештаја и рачунарске опреме.

7. Шта установи недостаје од опреме?	
Врста опреме	Број
Канцеларијски намештај (ормари, сто, столице)	56
Канцеларијска опрема (клима уређај, штампач, фотокопир апарат)	15
Информатичка опрема (компјутер, лап топ, модем..)	32
Комуникацијска опрема (телефон, факс)	13
Возила (комби, аутомобил)	8

Укупан број радника којима је потребна обука за рад на рачунару је 27, што представља четвртину од укупног броја радника те би нам овде биле од значаја информације о којим стручним профилима радника је реч и који су конкретно нивои обуке у питању (почетни или напреднији програми и који?).

Што се **стручног усавршавања** тиче, сви ЦПСУ наводе да као установе имају план стручног усавршавања радника и да су они у току 2012. године учествовали у различитим програмима, саветовањима и конгресима (већином у нашој земљи). Занимљиво је да ниједан стручни радник у току 2012. није похађао последипломске или специјалистичке студије.

³ Што се тиче остале опреме које поседују, услед разноликости и неуједначености категорија кроз које су приказане, можемо само оквирно рећи да поседују 319 комада канцеларијског намештаја, 34 комада остале канцеларијске опреме (факс, скенер, штампач, копир апарат..), комуникацијске опреме (49 ком) итд.

8.Стручна усавршавања запослених у ЦПСУ у 2012.		
Врста стручног усавршавања	Број радника	Број сати
Последипломске студије, специјализације	0	0
Акредитовани програми обуке	29	453
Програми обуке који се припремају за акредитацију	42	38
Програми обуке реализовани у нашој земљи	46	512
Саветовања, конф. конгреси у земљи	33	509
Програми обуке, реализовани у иностранству	0	0
Саветовања, конф. конгреси у иностранству	2	8
Друго	0	0
Укупно	152	1520

Евидентирано је да значајан број радника има потребу за стручним усавршавањем, највише у области заштите деце и младих.

9. Број запослених стручних радника и сарадника који имају потребу за стручним усавршавањем	
Област стручног усавршавања	Број радника
Стручни поступци и процедуре у раду установе	39
Заштита деце и младих	60
Нешто друго	11

Када смо анализирали одговоре установа у погледу **области у којима постоји највећа потреба за стручним усавршавањем**, утврдили смо да се може говорити о неколико области: обука за хранитељство (свих облика укључујући ПС за одрасле и старије), потреба за различитим терапијским приступима (Системска терапија, Јунгова аналитичка психологија) и стручним поступцима (супервизија, вођење случаја) а највећа потреба је везана за рад са најосетљивијим групама деце (деца и млади жртве насиља, хронично оболели, адолесценти укључујући оне са проблемима у понашању).

Увидом у појединачне извештаје центара, установили смо да сви у извештајима наглашавају потребу за повећањем броја запослених, пре свега стручних радника односно саветника за хранитељство. Новоосновани ЦПСУ посебно наводе и недовољно искуство и обуке за рад (у области хранитељства) оних радника који су у ЦПСУ дошли из трансформисаних установа за смештај као и млађих радника.

*

У 2012. години било је укупно **активних 1618 хранитељских породица** тј. **породица која су имале децу и младе на смештају.**

Половина ХП имала је на смештају једно дете (50.6%), нешто више од трећине породица (35%) је имало двоје деце на смештају, док је ХП са више од двоје деце било нешто мање од 15% (14.5%). Број деце у хранитељским породицама у складу је са стандардом прописаним Правилником о хранитељству бр.110-00-00032/08-20 (Службени гласник РС број 6 од 8. априла 2008. године), који налаже да у породици не може бити више од троје деце, односно двоје са посебним потребама. Правилник омогућава изузетак да породица на смештају има четворо деце када је реч о браћи и сестрама.

147 породица које су имале општу подобност за хранитељство нису имале децу на смештају током 2012. године.

10. Хранитељске породице према броју деце на хранитељству и укупном броју деце у породици (деца и млади на хранитељству и биолошка деца и млади)		
Врста хранитељске породице према броју деце која су у њу смештена	Број ХП према броју деце на хранитељству	Број ХП према броју биолошке деце у породици
Једно	819	614
Двоје	565	622
Троје	182	190
Четворо	50	89
Петоро	2	22
Шесторо	0	3
Седморо и више деце	0	0
Укупно	1618	1540

11. Хранитељске породице према типу породице			
Састав хранитељске породице	Активне	Празне	Нове у 2012.
Појединац без деце	103	15	17
Појединац са децом	225	15	31
Брачни пар без деце	183	15	21
Брачни пар са децом	933	86	167
Проширена хранитељска породица	174	16	14
Укупно број породица	1618	147	250

Према типу ХП, доминирају брачни парови са децом (57.6%). Сродничке породице чине четвртину од укупног броја ХП (26%) и то су најчешће бабе и деде (57% од укупног броја сродничких породица односно 15% од укупног броја ХП).

12. Сродничке хранитељске породице и породице блиских особа код којих су деца и млади на смештају		
Сродство	Укупан број	% од укупног броја ХП
Баба и деда	243	15%
Ујак, стриц, тетка	152	9.4%
Брат, сестра	10	0.6%
Супружник крвног сродника	10	0.6%
Близак пријатељ породице детета	5	0.3%
Остало	1	0.1%
Укупно	421	26%

13. Образовна структура хранитељских породица за децу и младе (према образованијем члану хранитељског пара)			
Стручна спрема	Активне	Празне	Нове у 2012.
Без ОШ - до нивоа четири разреда ОШ	107	3	1
ОШ	431	30	64
ССС	848	85	151
ВШС	147	15	26
ВСС	85	14	8
Укупно	1618	147	250

У 2012. образовна структура хранитељских породица је следећа: више од половине имају ССС (52.4%), вишу и високу 14.3%, а само основну школу нешто више од четвртине (26.6%) хранитељских породица. Без основне школе је 6.7% ХП.

14. Образовна структура хранитељских породица за децу и младе (према образованијем члану хранитељског пара) за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)										
Стручна спрема	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
Без ОШ - до нивоа четири разреда ОШ	6	5.1%	38	7.8%	27	5.8%	64	9.1%	107	6.6%
ОШ	63	54.3%	185	37.8%	179	38.2%	202	29%	431	26.6%
ССС	46	39.6%	217	44.4%	215	45.9%	351	50.4%	848	52.4%
ВШС	1	0.9%	25	5.1%	27	5.8%	41	5.9%	147	9.1%
ВСС	0	0%	24	4.9%	20	4.3%	38	5.5%	85	5.3%
УКУПНО	116	100%	489	100%	468	100%	696	100%	1618	100%

Поређењем са претходним годинама, учљив је позитиван тренд смањења броја хранитеља који имају само основну школу праћен порастом броја оних са ССС, вишим и високим образовањем.

15. Старосна структура хранитеља за децу и младе (према старијем члану хранитељског пара)			
Старосна доб	активне	празне	Нове у 2012.
До 25 година	3	1	3
26 – 30 година	38	6	16
31 – 40 година	240	25	48
41 – 50 година	429	62	88
51 – 55 година	347	24	62
56 – 60 година	328	19	25
61 – 64 година	119	6	6
65 – 70 година	79	2	2
Преко 70 година	35	2	0
Укупно	1618	147	250

Четвртина **хранитеља** је **старости** између 41 и 50 година (26.6%), а хранитељи старији од 50 година чине 56.1% тј. више од половине од укупног броја ХП. Када је реч о хранитељима који имају преко 70 година, који чине 2.1% укупног броја хранитеља, ради се углавном о сродницима, тј. бабама и дедама који брину о својим унуцима.

16. Старосна структура хранитеља за децу и младе (према старијем члану хранитељског пара) за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)										
Старосна доб	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
До 25 година	0	0%	2	0.4%	1	0.2%	2	0.3%	3	0.1%
26 – 30 г.	4	3.4%	9	1.8%	11	2.3%	8	1.1%	38	2.3%
31 – 40 г.	23	19.8%	65	13.3%	71	15.2%	71	10.2%	240	14.83%
41 – 50г.	43	37.1%	128	26.2%	121	25.8%	176	25.3%	429	26.51%
51 – 55 г.	14	12.1%	93	19%	98	20.9%	159	22.8%	347	21.4%
56 – 60 г.	18	15.5%	87	17.8%	82	17.5%	136	19.5%	328	20.3%
61 – 64 г.	7	6%	55	11.2%	48	10.2%	72	10.3%	119	7.4%
65 – 70 г.	7	6%	25	5.1%	15	3.2%	46	6.6%	79	4.9%
Преко 70 г.	0	0%	25	5.1%	21	4.5%	26	3.7%	35	2.2%
УКУПНО	116	100%	489	100%	468	100%	696	100%	1618	100%

Поређење са претходним годинама показује постепено смањивање броја хранитеља старости од 26 до 41 године (млађих хранитеља) уз повећање у старосним категоријама 51-60, као и у категорији 61-64 где је тренд раста био присутан до 2011. године. Уочљив је је постојан тренд да су хранитељи већином особе старости од 41 до 60 година.

Више од половине хранитеља има **приходе** који су на нивоу просечне зараде у Републици Србији (54.1%) а није занемарљив ни број оних чији приходи су испод тог нивоа (32.9%). Они са зарадом већом од републичког просека је непуних 10% (8.6%). Без икаквих прихода или само са приходима од хранитељства је 4.3% ХП.

Већина хранитеља има решено **стамбено питање** (92.3%) и поседују комфоран стан или кућу (87.5%) у којима половина дце и младих на хранитељству (49.25) има своју собу а друга најчешћа опција је да су деца на хранитељству у истој соби (четвртина од укупног броја).

17. Испуњеност стандарда простора за дете / младу особу у хранитељској породици			
Простор за децу	Активне	Празне	Нове у 2012.
Дете има посебну собу /За сву децу услови испуњени	797	74	121
Деца на хранитељству у истој соби	405	15	38
У складу са стандардом	146	35	55
Дете/ца са другим чланом ХП у складу са стандардом	209	17	33
Простор намењен детету/ци не одговара стандардима али постоји могућност да се прилагоди	49	6	3
Простор намењен детету/ци не одговара стандардима и не постоји могућност да се прилагоди	12	0	0
Укупно	1618	147	250

Највећи број хранитељских породица поседује само **лиценцу за стандардно хранитељство** (92.3%), а у 2012. 64 ХП су изгубиле лиценцу за хранитељство -најчешћи разлог је одустајање хранитеља (57.8%).

18. Регрутовање нових хранитељских породица за децу и младе		
Кандидати за хранитеље	Број	% од пријављених кандидата
Похађали програм припреме за хранитељство	357	45.9%
Одустали током обуке	21	2.7%
Нису добили подобност	46	5.9%
Добили општу подобност	240	30.8%
Чекају обуку	114	14.6%
Укупно пријављених	778	100%

Током 2012., регрутовано је 778 нових хранитељских породица, од којих је готово трећина добила општу подобност за хранитељство (30.8%).

*
*   *

У 2012. било је **28 хранитељских породица које су на смештају имале одрасле и старије**. Хранитељи су најчешће појединци са (32.1%) или без деце (28.6%) од чега је 9 сродничких породица, (најчешће браћа/сестре корисника). Највећи број њих има ССС (67.8%), старости су од 41 до 50 година (57.1%) са приходима који су испод нивоа просечне зараде у РС (89.2%) и решеним стамбеним питањем (75%) - у највећем броју случајева простор за смештај корисника је комфоран али неодговарајуће величине (60.7%).

19. Породице за смештај одраслих и старијих према основној структури			
Састав породице	Активне	Празне	Нове у 2012.
Појединац без деце	8	0	0
Појединац са децом	9	0	2
Брачни пар без деце	0	0	0
Брачни пар са децом	6	0	0
Проширена породица	5	0	0
Укупно	28	0	2

2. КОРИСНИЦИ

У 2012. години, у хранитељским породицама било је смештено **укупно 2622 деце и младих без родитељског старања**. Као и претходних година, број дечака и девојчица је приближно исти (50.8% девојчица, 49.2% дечака) као и узрасна структура – највећи број је основношколског узраста (45.5% у 2012., 50.32% у 2011.).

На дан 31.12. 2012. на породичном смештају је било 2501 корисник, доминантну групу (47.2%) су чинила деца основношколског узраста.

20. Структура деце и младих на хранитељству према узрасту и полу

УЗРАСТ	ДЕЧАЦИ			ДЕВОЈЧИЦЕ			УКУПНО		
	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012	у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012
0 – 2 г.	107	49	100	123	48	108	230	97	208
3 – 5 г.	184	38	180	184	33	172	368	71	352
6 - 14 г.	597	66	591	595	62	589	1192	128	1180
15 – 17 г.	246	18	230	272	29	265	518	47	495
18 - 25 г.	155	10	122	159	19	144	314	29	266
УКУПНО	1289	181	1223	1333	191	1278	2622	372	2501

Деца и млади на смештају у највећем броју су српске **националности** (70.21%) и православне **вероисповести** (89.2%). Друга већа етничка група су деца и млади ромског порекла (27.6%) а у погледу вероисповести, друга највећа група су деца муслиманске вероисповести. Највећи број деце и младих је смештен у хранитељске **породице које су истог етничког и верског порекла** (86.3%).

21. Структура деце и младих на хранитељству према средини из које су дошла

Средина	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
Биолошка породице	1812	209	1747
Усвојитељска породице	5	0	5
Друга хранитељска породице	171	41	152
Дом	364	63	348
Завод за васпитање	16	0	12
Здравствена установа	184	48	174
Са улице	31	5	22
Остало	39	6	41
Укупно	2622	372	2501

Највећи број деце на породичним смештај долази из **биолошких породица** (69.1%), затим из установа за децу без родитељског старања (13.9%) и из здравствених установа (7%) што се у већини случајева односи на бебе које се смештају директно из породилишта. Значајан је и број деце који долазе тј. измештају се из хранитељских породица (6.5%).⁴

22. Структура деце и младих на хранитељству према средини из које су дошла за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)

Средина	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
Биолошка породице	155	81.15%	378	50.9%	392	51.8%	595	54.9%	1812	69.1%
Усвојитељска породице	1	0.5%	2	0.3%	0	0%	0	0%	5	0.2%
Друга хранитељска породице	6	3.1%	40	5.4%	40	5.3%	62	5.7%	171	6.5%
Дом	3	1.6%	261	35.1%	237	31.3%	284	26.2%	364	13.9%
Завод за васпитање	0	0%	3	0.4%	2	0.3%	1	0.09%	16	0.6%
Здравствена установа	12	6.3%	52	6.9%	59	7.8%	75	6.9%	184	7%
Са улице	14	7.3%	5	0.7%	3	0.4%	18	1.7%	31	1.2%
Остало	0	0%	2	0.3%	24	3.1%	48	4.4%	39	0.3%
УКУПНО	191	100%	743	100%	757	100%	1083	100%	2622	100%

Посматрано од 2008., најпре се уочава значајно повећање броја деце на хранитељству као и охрабрујући тренд постепеног смањења броја деце која долазе из биолошких породица. Међутим, и даље највећи број деце на породични смештај долази из својих природних породица.

Изузев у 2008., бележи се постепено опадање броја деце која долазе на ПС из домова за децу без родитељског старања.

⁴ Овде би нам од значаја били подаци о разлозима измештања деце из хранитељских породица што постојећи формат извештавања не прикупља

23. Структура деце и младих на хранитељству према доминантном разлогу смештаја

Разлог смештаја	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
Родитељи умрли	219	22	205
Родитељи непознати	79	17	79
Родитељи потпуно лишени родитељског права	367	35	358
Родитељи делимично лишени родитељског права	471	45	454
Родитељи лишени пословне способности	157	24	159
Родитељи спречени да врше родитељску дужност	367	56	338
Неадекватно родитељско старање	962	173	908
Укупно	2622	372	2501

У највећем броју случајева, неадекватно родитељско старање је **доминантан разлог смештаја** деце у хранитељску породицу (36.7%), као и то што су родитељи делимично лишени родитељског права (17.9%). У подједнаком броју случајева (по 13.9%), доминантан разлог смештаја је потпуна лишеност родитеља родитељског права или спреченост да врше родитељску дужност.

24. Структура деце и младих на хранитељству према доминантном разлогу смештаја за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)

Разлог смештаја	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
Родитељи умрли	11	5.8%	94	12.6%	101	13.3%	135	12.5%	219	8.4%
Родитељи непознати	0	0%	17	2.3%	4	0.5%	8	0.7%	79	3%
Родитељи потпуно лишени родитељског права	7	3.7%	77	10.4%	98	12.9%	102	9.4%	367	13.9%
Родитељи делимично лишени родитељског права	13	6.8%	72	9.7%	43	5.7%	182	16.8%	471	17.9%
Родитељи лишени пословне способности	0	0%	39	5.2%	47	6.2%	43	3.9%	157	5.9%
Родитељи спречени да врше родитељску дужност	39	20.4%	89	12%	137	18.1%	190	17.5%	367	13.9%
Неадекватно родитељско старање	121	63.4%	355	47.8%	327	43.2%	423	39.1%	962	36.7%
УКУПНО	191	100%	743	100%	757	100%	1083	100%	2622	100%

Посматрано у периоду 2008.-2012., може се уочити да је неадекватно родитељско старање доминантан разлог смештаја у ХП, али да тај проценат са годинама опада (2008. у односу 2012. проценат готово преполовљен). Тренд опадања показује и категорија «родитељи спречени да врше родитељску дужност». Остала три кључна разлога смештаја деце на ПС (потпуно/делимично лишење родитељског права и лишење родитеља пословне способности) показују, уз одређене осцилације, тренд раста.

25. Структура деце и младих на хранитељству према дужини боравка у хранитељским породицама

Дужина боравка	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
до 6 месеци	263	208	239
7 месеци – 1 године	375	121	372
2-6 година	1147	30	1112
7-10 година	491	10	470
11-14 година	226	3	203
15-17 година	78	0	69
18 и више година	42	0	36
Укупно	2622	372	2501

Готово половина деце на хранитељству борави од 2 до 6 година (43.7%) а скоро трећина деце и младих (31.9%) дуже од 7 година. Четвртина деце (24.3%) на хранитељству остаје до годину дана.

На дан 31.12.2012. на ПС је било 2501 дете и млада особа а готово половина (44.5%) су на смештају од 2 до 6 година а преко 7 година је скоро трећина деце и младих (31.1%).

26. Структура деце и младих на хранитељству према дужини боравка у хранитељским породицама за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)

Дужина боравка	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
Укупно: До 1 године	19	9.9%	133	17.9%	90	11.9%	250	23.1%	638	24.3%
2-6 година	80	41.9%	363	48.9%	412	54.4%	512	47.3%	1147	43.7%
7-10 година (7-12)	68	35.6%	159	21.4%	209	27.6%	193	17.82%	491	18.73%
11-14 година (13-18)	21	10.9%	70	9.4%	42	5.5%	109	10.1%	304	11.6%
15-17 година										
18 и више година (19+)	3	1.6%	18	2.4%	4	0.5%	19	1.7%	42	1.6%
Укупно: 7 и више година	92	48.1%	247	33.2%	255	33.6%	321	29.62%	837	31.93%
УКУПНО	191	100%	743	100%	757	100%	1083	100%	2622	100%

Посматрајући период 2008.-2012., уочава се постепено повећање броја деце и младих која на хранитељству остају до годину дана. У 2010. је било највише корисника који су на смештају 2-6 година, након чега следи постепено опадање. Број деце и младих који на смештају бораве 7-10 односно 12 година⁵ се смањује те је у 2012. број готово преполовљен у односу на 2008. (2008.-35.6%, 2012.-18.73%).

У односу на 2008. када је половина деце боравила на породичном смештају 7 и више година, тај број се постепено смањивао и сада се креће око трећине од укупног броја деце.

Међутим, и поред позитивних померања, подаци показују да се хранитељство у највећој мери и даље користи као дугорочни облик заштите деце и младих без родитељског старања.

У вези са **образовном структуром корисника**, битно је нагласити да је главни циљ да што већи број деце и младих буде укључен у неки облик образовања (што укључује и предшколску наставу, школе за основно образовање одраслих и разне врсте курсева).

У 2012. години је 2196 корисника (83.7% од укупног броја деце и младих) било обухваћено неким обликом образовања. Већина деце (42.4%) иде у редовну основну школу⁶ што је у складу са старосном структуром корисника у којој доминирају деца основношколског узраста.

⁵ За 2008., 2009. и 2010. формат извештавања је предвиђао другачију категоризацију дужине боравка деце и младих на хранитељству

⁶ укључујући ОШ са ИПП

Петина (19.4%) су средњошколци⁷ а студенти основних и последипломских студија чине 5.3%

6% корисника похађа специјалне (основне и средње) школе, а школу за основно образовање одраслих и различите врсте курсева похађа по 0.2% корисника.

27. Структура деце и младих на смештају у хранитељским породицама према образовном статусу

Образовни статус	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
Предшколски узраст - не похађа предшколску установу	348	125	341
Предшколски узраст - похађа предшколску установу	266	51	261
Редовна основна школа	1017	109	986
Средња школа	492	44	480
Школа за основно образовање одраслих	6	1	5
Разне врсте курсева	7	2	5
Редовна ОШ са ИПП	94	12	94
Специјална основна школа	118	10	115
Средња школа са ИПП	17	0	17
Специјална средња школа	41	2	33
Студенти основних студија	131	13	112
Студенти мастер и докторских студија	7	0	6
Оспособљени који траже посао	48	1	26
Напустили школовање -Неоспособљени	30	2	20
Укупно	2622	372	2501

Од преосталог броја корисника (426) који нису обухваћени образовним процесом, највећи је број деце која су предшколског узраста а не похађају предшколску установу (13.3%), оспособљених који траже посао је 1.8% док они који су напустили школовање чине 1.1%

⁷ укључујући СШ са ИПП

28. Структура деце и младих на смештају у хранитељским породицама према образовном статусу за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)

Образовни статус	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
Предшколски узраст - похађа предшколску установу	26	13.6%	72	10.1%	80	10.6%	101	9.3%	266	10.1%
Редовна основна школа*	104	54.5%	300	42.1%	308	40.7%	469	43.3%	1111	42.4%
Редовна средња школа**	12	6.3%	103	14.5%	128	16.9%	179	16.6%	509	19.4%
Школа за основно образовање одраслих	0	0%	16	2.2%	4	0.5%	/	/	6	0.2%
Разне врсте курсева	0	0%	2	0.3%	6	0.8%	28	2.6%	7	0.3%
Специјална школа (основна и средња)	40	21%	81	11.4%	73	9.6%	79	7.3%	159	6.1%
Студенти (основних и мастер/докторских студија)	3	1.6%	37	5.2%	42	5.5%	61	5.59%	138	5.2%
Укупно корисника обухваћених образовним процесом	185	96.9%	612	86%	641	84.7%	917	84.7%	2196	83.7%
Предшколски узраст - не похађа предшколску установу	6	3.1%	75	10.5%	89	11.8%	93	8.6%	348	13.3%
Оспособљени који траже посао	0	0%	16	2.2%	17	2.2%	23	2.1%	48	1.8%
Напустили школовање - Неоспособљени	0	0%	9	1.3%	10	1.3%	50	4.6%	30	1.1%
Укупно корисника необухваћених образовним процесом	6	3.1%	100	14%	116	15.3%	166	15.3%	426	16.3%
УКУПНО	191	100%	712	100%	757	100%	1083	100%	2622	100%

* Редовна ОШ укључујући ОШ са ИПП

** Редовна СШ укључујући СШ са ИПП

Посматрајући период 2008.-2012., запажа се негативан тренд смањења броја деце обухваћених образовањем (у односу на 2008., у 2012. се тај обухват смањило за 13.2%) праћен повећањем броја деце искључених из било ког облика образовања (са 3.1% у 2008. на 16.3% у 2012.). У оквиру овог последњег тренда, посебно је неповољно што се повећава број деце предшколског узраста која не похађају предшколске установе.

Само око 10% деце предшколског узраста похађа предшколску установу.

Смањује се број деце која иду у редовну основну школу а повећава број деце која иду у редовну средњу школу. Ово може бити делом и одраз померања генерација тј. деца завршавају основну школу и уписују се у средњу, међутим, пошто је проценат младих обухваћен средњом школом низак, смена генерација не може бити једини фактор за постојање оваквог тренда.

Процент студената се креће око 5%.

Смањује се и број деце и младих која похађају специјалне (основне и средње) школе а незнатан проценат корисника иде у школе за основно образовање одраслих или на курсеви.

29. Структура деце и младих на смештају у хранитељску породицу према начину одржавања личних односа са биолошком породицом

Начин одржавања личних односа	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
Редовно контактира и проводи викенде и празнике у породици	244	39	226
Редовно има контакте са родитељима у ХП (најмање једном месечно)	350	51	345
Повремено контактира са родитељима (ређе него једном месечно, али постоји континуитет контаката)	426	65	411
Нема редовне контакте са родитељима, али редовно контактира са другим блиским особама	391	28	384
Ретки контакти, без предвидљиве динамике	330	39	310
Родитељи или друге блиске особе се само телефоном интересују за дете	243	37	242
Без контаката	638	113	583
Укупно	2622	372	2501

Мали је број деце и младих који редовно контактирају и проводе викенде и празнике у породици (9.3%) а за исто толико њих се родитељи или друге блиске особе интересују само телефоном. Највећи број деце и младих нема никакве контакте са породицом порекла (24.3%). Нередовне, ретке контакте (са или без предвидљиве динамике) има 43.7% деце и младих.

То значи да готово 70% деце и младих нема никакве или има ретке контакте са непредвидљивом динамиком са најближим сродницима.

Поређења са подацима од 2008.-2012. не показују значајна померања ни за један од облика одржавања контаката деце и младих са својим биолошким породицама.

За 473 деце и младих лични односи са биолошком породицом били су регулисани судском одлуком, при чему се највећи број контаката одвија у регулисаним условима (45.7%).

30. Структура деце и младих на смештају за које су лични односи са биолошком породицом регулисани судском одлуком

Врста одлуке	Укупно у 2012	Смештени у 2012	На дан 31.12.2012
Контакти се одвијају у породици	159	6	163
Контакти се одвијају у контролисаним условима	216	45	205
Забрањени контакти	35	2	28
Друго	63	9	69
Укупно	473	62	465

31. Структура деце и младих на смештају у хранитељској породици према старатељској заштити

Вршилац дужности старатеља	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
Сродник или друга блиска особа	500	65	476
Хранитељ	501	24	514
Непосредно старатељство	1371	264	1316
Колективни старатељ	0	0	0
Није под старатељством	250	19	195
Укупно	2622	372	2501

У погледу **старатељске заштите** у 2012. години, доминантна категорија је непосредно старатељство (52.3% деце и младих), исти је проценат корисника којима је старатељ сродник (или друга блиска особа) или хранитељ – по 19% а није занемарљив ни број младих који нису под старатељством (9.5%)

32. Структура деце и младих на смештају у хранитељској породици према старатељској заштити за период 2008.-2012. године

Вршилац дужности старатеља	2008.**		2009.*		2010.*		2011.**		2012.**	
Сродник или друга блиска особа	11	6%	207	30.7%	100	14.7%	164	15.1%	500	19.1%
Хранитељ	7	3.9%	41	6.1%	130	19.2%	214	19.75%	501	19.1%
Непосредно старатељство	164	90.1%	314	46.6%	346	51%	562	51.89%	1371	52.3%
Колективни старатељ	0	0%	12	1.8%	0	0%	0	0%	0	0%
Није под старатељством	0	0%	100	14.8%	102	15%	143	13.2%	250	9.5%
УКУПНО	182	100%	674	100%	678	100%	1083	100%	2622	100%

*Подаци за 2009. и 2010. године се односе на број корисника на дан 31.12. дате године

**Подаци за 2008., 2011. и 2012. се односе на укупан број корисника у датој години

У посматраном периоду почев од 2008., запажа се тренд смањења удела ЦСР као непосредних старатеља уз повећање сродника и хранитеља као старатеља деце и младих на породичном смештају. То би указивало на постепено повећање учешћа шире породице (сродника) и хранитеља у заштити деце на породичном смештају.⁸

У 2012. години **164 деце и младих је напустило хранитељску породицу**, од тог броја је готово трећина (31.7%) изашла оспособљена за самосталан живот, нешто више од петине (22.6%) се вратило у биолошку/сродничку породицу а готово петина је усвојена (18.3%) што значи да је за 72.6% деце и младих остварена сврха породичног смештаја.

33. Структура деце и младих према разлогу престанка смештаја у хранитељској породици

Разлог престанка смештаја	Број	% од броја корисника који су напустили ПС
Вратили се у биолошку или сродничку породицу	37	22.6%
Оспособљени за самосталан живот	52	31.7%
Премештени у другу установу	24	14.6%
Усвојени	30	18.3%
Премештени у другу хранитељску породицу.	18	10.9%
Умрли	0	0%
Напустили хранитељску породицу из неког другог разлога	3	3.7%
Укупно	164	100%

Међутим, није занемарљив податак да је четвртина од укупног броја ове деце (42) напустило хранитељску породицу, обично због немогућности адаптације и лошег односа са хранитељима и да су премештени у другу установу (14.6%) или у другу хранитељску породицу (10.9%).

⁸ У интерпретацији ових података треба уважити методолошка ограничења наметнута хетерогеношћу података: за неке године је разматран укупан број деце у извештајној години а у неким број деце на дан 31.12. у извештајној години.

34. Структура деце и младих према разлогу престанка смештаја у хранитељској породици за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)

Разлог престанка смештаја	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
	Вратили се у биолошку или сродничку породицу	0	0%	11	14.1%	12	14.3%	12	14.63%	37
Оспособљени за самосталан живот	3	0.5%	13	16.7%	25	29.7%	30	36.6%	52	31.7%
Усвојени	4	21.05%	13	16.7%	10	11.9%	5	6.1%	30	18.3%
Укупно: Породични смештај остварио своју функцију	7	21.55%	37	47.5%	47	55.9%	47	57.33%	119	72.6%
Премештени у другу установу	1	5.3%	15	19.2%	8	9.5%	10	12.2%	24	14.63%
Премештени у другу хранитељску породицу.	8	42.1%	16	20.5%	13	15.5%	17	20.73%	18	10.9%
Умрли	0	0%	0	%	0	0%	1	1.2%	0	0%
Напустили хранитељску породицу из неког другог разлога	3	0.5%	10	12.8%	16	19.04%	7	8.5%	3	1.8%
УКУПНО	19	100%	78	100%	84	100%	82	100%	164	100%

Поређење података у периоду 2008.-2012., показује охрабрујући тренд раста броја деце која се враћају у своје биолошке породице и младих оспособљених за самосталан живот. Процент усвојења као трајног облика заштите је умерен и показује одређене осцилације а све ово скупа даје позитиван тренд у погледу броја деце и младих за које је породични смештај остварио своју функцију. (у 2012. повећање од 50% у односу на 2008.) Оно што такође охрабрује је и смањење броја деце која су премешетена у другу хранитељску породицу.

35. Структура деце и младих - жртава насиља према облику насиља коме су били изложени током боравка у хранитељској породици у 2012.

Облик насиља	Узраст и род													УКУПНО
	0-2 год.		3-5 год.		6 - 14 год.		15- 17 год.		18 -25 год.		Укупно према роду			
	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж		
Физичко злостављање	0	0	0	0	4	3	0	1	0	1	4	5	9	
Сексуална злоупотреба	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	2	
Емоционална злоупотреба	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	1	3	4	
Занемаривање и немарно поступање	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	
Експлоатација	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	
Нешто друго	0	1	0	1	1	3	1	2	1	0	3	7	10	
Укупно по роду	0	1	0	2	7	10	2	3	1	1	10	17	27	
Укупно	1		2		17		5		2		27			

У 2012. 27 деце и младих је било изложено насиљу током боравка у хранитељској породици.

У већем броју су насиљу биле изложене девојчице, а најчешћи узраст деце (без обзира на пол) је основношколски тј. од 6 до 14 година. Најчешћи облик је физичко злостављање а од укупно 27 евидентираних злостављача, најчешће су то хранитељи. У току 2012. поднето је 4 кривичне пријаве због насиља (2 против хранитеља, 2 против особа ван ХП) а у 1 случају кривична пријава није поднета.

36. Структура деце и младих – жртава насиља током боравка у хранитељској породици према врсти означеног насилника у 2012.

Облик насиља	Узраст и род													УКУПНО
	0-2 год.		3-5 год.		6 - 14 год.		15- 17 год.		18 -25 год.		Укупно према роду			
	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж		
Хранитељица	0	0	0	0	2	2	0	0	0	1	2	3	5	
Хранитељ	0	1	0	1	4	3	1	3	0	0	5	8	13	
Други члан хран. породице	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	2	
Родитељ или члан биолошке породице	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	2	1	3	
Особа ван хран. породице	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	2	3	
Вршњаци ван хран. породице	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	
Укупно по роду	0	1	0	1	8	7	2	6	1	1	11	16	27	
Укупно	1		1		15		8		2		27			

37. Структура деце и младих – жртава насиља током боравка у хранитељској породици према врсти означеног насилника у 2011.

Облик насиља	Узраст и род												
	0-2 год.		3-5 год.		6 - 14 год.		15- 17 год.		18 -25 год.		Укупно према роду		УКУПНО
	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	
Хранитељица	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	2
Хранитељ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Други члан хранитељске породице	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Родитељ или члан биолошке породице	0	0	0	0	4	0	2	3	0	0	6	3	9
Особа ван хранитељске породице	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1
Вршњаци ван хранитељске породице	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	1	3	4
Укупно по роду	0	0	0	1	4	2	4	5	0	0	8	8	16
Укупно	0		1		6		9		0		16		

Обзиром да је у 2011. регистровано 14 жртава насиља међу децом и младима на породичном смештају, можемо констатовати да се број жртава насиља у 2012. удвостручио док је сама структура жртава насиља остала слична.: уједначен број жртава узраста 6-14 година (7) и 15-17 година (6) а релативно је уједначена и родна структура: 6 дечака према 8 девојчица.

Питање је како тумачити удвостручење броја жртава насиља међу децом на хранитељству – да ли оно представља реално стање или је пре одраз спремности Центара да у 2012. (у односу на 2011.) објективније извештавају о овој врсти проблема у ХП?

У погледу врсте насиља, у 2011. је незнатно доминирала емоционална злоупотреба (5 жртава) у односу на физичко злостављање (4) и сексуалну злоупотребу (3).

Број злостављача се повећао (16 у 2011.) али се њихова структура битно разликује: доминантни злостављачи у 2011. су родитељи или чланови биолошке породице.

Поднето је 7 кривичних пријава, већином (4) против родитеља, а у 5 случајева насиља није поднета кривична пријава.

На основу ових података намећу се следећа питања:

Обзиром да је упадљиво да је у обе посматране године. број кривичних пријава знатно мањи у односу на број евидентираних злостављача, **зашто се насиље не пријављује?**

Како то да су деца на породичном смештају, која су ту *иначе доспела због различитих облика занемаривања и злостављања својих родитеља/сродника, могла бити изложена насиљу управо од стране чланова биолошке породице?*

38. Деца и млади са сметњама у развоју на смештају у хранитељским породицама

Врста сметње у развоју	Укупно у 2012	Смештени у 2012	На дан 31.12.2012
Дете са лакшим сметњама у интелектуалном развоју	226	24	205
Дете са умереним сметњама у интелектуалном развоју	46	9	47
Дете са тежим и тешким сметњама у интелектуалном развоју	25	11	25
Дете са аутизмом	2	0	1
Постоји сумња на сметње у развоју	57	6	53
Деца са оштећењима чула вида – слепа	2	1	1
Деца са оштећењима чула вида – слабовида	24	1	24
Деца са оштећењима чула слуха – глува	4	0	3
Деца са оштећењима чула слуха – наглува	5	1	4
Деца са оштећењима гласа и говора	31	2	29
Деца са делимичним телесним инвалидитетом	7	0	7
Деца са потпуним телесним инвалидитетом – непокретан	0	0	0
Деца са вишеструким сметњама у развоју	62	8	56
Укупно	491	63	455

У претходном периоду је посвећена посебна пажња смештају **деце са тешкоћама у развоју** и активностима на успостављању специјализованог породичног смештаја. Вршене су посебне припреме деце и хранитеља, акредитовано је више програма допунске обуке за хранитеље у 2010. и 2011. години, и за оне породице које се припремају за прихват ове деце. Обезбеђена је и материјална подршка породицама, као и терапеути који су посебно ангажовани као подршка породицама у периоду прилагођавања.

У 2012. на хранитељству је било 491 деце и младих са инвалидитетом, што представља нешто мање од петине (18.7%) од укупног броја деце на породичном смештају.

Доминантна група деце и младих су они са лакшим сметњама у интелектуалном развоју (46% од укупног броја деце са инвалидитетом), при чему је учешће деце са сметњама у

интелектуалном развоју (свих нивоа тежине) 60.4% у укупном броју деце и младих са сметњама у развоју.

39. Структура деце и младих на хранитељству који имају сметње у развоју за период 2008.-2012. (укупно у извештајним годинама)⁹

Врста сметње у развоју	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
	Укупно (деца са сметњама у интел. развоју)	52	76.4%	79	63.2%	80	67.8%	101	43.3%	297
Дете са аутизмом	/	/	/	/	/	/	3	1.3%	2	0.4%
Постоји сумња на сметње у развоју	/	/	/	/	/	/	12	5.2%	57	11.6%
Укупно (деца са оштећењима вида и слуха)	0	0%	7	5.6%	7	5.9%	32	13.7%	35	7.1%
Деца са оштећењима гласа и говора	10	14.7%	13	10.4%	16	13.6%	25	10.7%	31	6.3%
Укупно (деца са телесним инвалидитетом)	1	1.5%	4	3.2%	3	2.5%	9	3.8%	7	1.4%
Деца са вишеструким сметњама у развоју	5	7.4%	22	17.6%	12	10.2%	51	21.9%	62	12.6%
Укупно деце и младих са сметњама у развоју на ПС	68	100%	125	100%	118	100%	233	100%	491	100%
% корисника ОСИ у укупном броју деце и младих на ПС	35.6%		16.82%		15.6%		21.51%		18.73%	

Анализирајући податке за период 2008.-2012., најпре уочавамо да расте број деце са сметњама у развоју који су на хранитељству. Међутим, како је истовремено растао и укупан број деце на хранитељству, видимо да се проценат деце са сметњама углавном креће око петине (20%) од укупног броја деце на ПС а највећи проценат је забележен у 2008. години (35.6%). Деца и млади са сметњама у интелектуалном развоју чине доминантну групу деце

⁹ За поједине категорије сметњи у развоју, зарад веће прегледности табеле, дати су само збирни подаци. Комплетна табела за период 2008.-2012. дата је у прилогу извештаја о раду ЦПСУ за 2012.

али да се њихов удео у укупном броју деце са сметњама у развоју смањено. А смањено се и број деце са оштећењима гласа и говора. Значајно је учешће деце са вишеструким сметњама у развоју.

У 2012. на хранитељству је било **366 деце и младих са хроничним обољењима**, они чине 14% од укупног броја деце на породичном смештају.

Највећи број ове деце има психијатријске болести (четвртина од укупног броја деце са хроничним болестима) што представља смањење у односу на 2011 (40.51%).

40. Деца и млади са хроничним обољењима на смештају у хранитељским породицама

Врста обољења	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
Психијатријске болести	92	8	89
Кардиолошки проблеми	21	4	20
Обољења дисајних органа	61	4	57
Обољења органа за варење	4	0	4
Алергија	32	5	33
Неуролошка обољења	46	4	44
Малигне болести	3	0	3
Имунолошке болести	13	2	11
Вишеструки здравствени проблеми	39	9	39
„Ризико“ бебе	26	10	25
Остало	29	4	26
Укупно	366	50	351

Није занемарљив ни број деце са обољењима дисајних путева (16.7%), неуролошким обољењима (12.6%) и вишеструким здравственим проблемима (10.6%).

41. Деца са специфичним стањима и обољењима на смештају у хранитељским породицама

Врста специфичног стања/обољења	Укупно у 2012	Смештени у 2012	На дан 31.12.2012
Даун синдром	23	8	24
Церебрална парализа	9	1	8
ХИВ позитивно	0	0	0
Позитивно на хепатитис Ц или Б	14	7	14
Урођене малформације екстремитета	7	0	7
Урођене аномалије унутрашњих органа	15	3	13
Остало	19	3	19
Укупно	87	22	85

Од 87 деце која имају специфична стања и обољења а била су у хранитељским породицама у 2012. години, највећи број њих (четвртина) су она са Дауновим синдромом (26.4%).

Када говоримо о тешкоћама у функционисању деце и младих на ПС, у 2012. било је укупно 1699 таквих случајева¹⁰. Најчешће се радило о отпору према правилима и захтевима у породици, отпору према правилима понашања у школи, честим променама расположења и раздражљивости, неприхваћености од стране вршњака и агресивности према вршњацима и млађима а честа је и енуреза и повлачење из социјалних контаката. Може се закључити да су набројане тешкоће последица неадекватне социјализације и трауматичних животних околности које су ова деца искусила пре смештања у хранитељску породицу.

42. Структура одраслих и старијих на породичном смештају према старости и полу

Старосна доб	Мушкарци			Жене			УКУПНО		
	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.	у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
27-30 год.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31-45 год.	7	1	7	1	0	1	8	1	8
46-59 год.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
60-64 год.	9	1	9	2	0	2	11	1	11
65-70 год.	9	0	9	0	0	0	9	0	9
71-80 год.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
81-90 год.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Преко 90 г.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
УКУПНО	25	2	25	3	0	3	28	2	28

У току 2012. године, било је укупно 28 одраслих и старијих на породичном смештају (два корисника су током године преминула, 2 су примљена на смештај те је на дан 31.12. 2012. поново било 28 корисника). Већином се ради о мушкарацима старости између 60 и 70 година (71.4%) од чега су половина удовци/удовице а више од половине од њих је без школе (57.1%) а у погледу радног статуса највећи број су издржавана лица (46.4%).

43. Структура одраслих и старијих на породичном смештају према радном статусу

Радни статус	Укупно у 2012.	Смештени у 2012.	На дан 31.12.2012.
Лични пензионер	0	0	0
Инвалидски пензионер	0	0	0
Породични пензионер	6	0	6
Пољопривредник	9	2	9
Издржавано лице	13	0	13
Укупно	28	2	28

¹⁰ Овај број је збир проблема све деце при чему једно дете може имати више проблема

Пре смештаја у хранитељску породицу већина је живела сама (75%), доминантни разлог смештаја немогућност корисника да де сами брину о себи а немају блиских сродника (деце/партнера) – 57.1% а највећи број корисника на овом виду смештаја остаје од 1 до 4 године (71.4%).

44. Структура одраслих и старијих на породичном смештају према дужини боравка у другој породици

Дужина боравка	Укупно у 2012	Смештени у 2012	На дан 31.12.2012
до 6 месеци	3	1	4
7-11 месеци	2	1	2
1-2 године	11	0	11
3-4 године	9	0	8
5-7 година	3	0	3
8-10 година	0	0	0
преко 10 година	0	0	0
Укупно	28	2	28

Већина одраслих и старијих корисника породичног смештаја су према степену зависности – независни (78.5%) а најчешћи облик одржавања контаката са сродницима (57.1%) је категорија «немају сроднике или не одржавају контакт са њима али контактира са другим блиским особама из средине у којој је пре живео».

У извештајној години није евидентиран ниједан случај насиља над одраслим и старијим особама на хранитељству.

3. УСЛУГЕ

У 2012. реализовани су бројни програми који су били намењени хранитељима и деци и младима на хранитељству а учињено је доста и на промоцији хранитељства, првенствено кроз дељење лифлета, постављање плаката и наступе у медијима.

45. Кампања за хранитељство

Облици кампање	Број	%
Наступи у медијима	154	8.8%
Лифлети	1010	57.81%
Промотивни састанци	37	2.1%
Плакати	504	28.85%
Филмови	5	0.3%
Трибине	27	1.5%
Остало	10	0.6%
Укупно	1747	100%

У оквиру услуга хранитељима, кроз разноврсне програме прошло је укупно 1300 корисника. Примењивани су програми припреме за хранитељство и развијања компетенција хранитеља за задовољавање развојних потреба детета кроз акредитоване програме као што су „Сигурним кораком до хранитељства“ и „Прајд – програм обуке хранитеља“.

У 2011. центри су конципирана три нова програма: «Припрема за промену» и «Обликовање понашања» и «Подршка хранитељима кроз саветодавни рад». Ови програми су одговор установа на потребе породица и деце које су препознате у непосредном раду са конкретним породицама и са њиховом реализацијом се наставило и у 2012. Програм «Обликовање понашања» имао је за циљ унапређење компетенција хранитеља за васпитање деце о којој брину и постизање жељених промена у понашању деце. Програм «Припрема за промену» допринео је стицању знања и вештина подршке деци у процесу транзиције и минимизирању трауме коју деца имају због премештаја у нову средину.

Похађали су и едукације везане за специјализовано хранитељство, примене информатора о детету „Мој животни пут“ и заједно са децом учествовали у програмима здравственог образовања.

Највише корисника било је међу активним хранитељима (1089), док је укупно 195 кандидата за хранитеље прошло програме «Сигурним кораком до хранитељства» и ПРАЈД програм.

Важно је истаћи да је у 2012. једино ЦПСУ Београд реализовао програм «Подршка породици – подршка детету» (16 учесника) који је обједињавао родитеље/сроднике деце на хранитељству и хранитеље а што је јако значајно ако се имају у виду подаци о slabим контактима деце и младих на хранитељству и њихових биолошких породица.

Програми намењени деци и младима осмишљени су у складу са њиховим потребама и били су усмерени на различите области живота у оквиру којих им је била потребна додатна подршка, као што су: усвајање концепта ефикасног учења и превазилажење тешкоћа у савладавању наставног градива; програми професионалне оријентације, развијање комуникацијских вештина у циљу спречавања неспоразума и ефикасног решавања конфликта, усвајање здравих животних навика у циљу превенције болести, развој креативних начина изражавања (сликарске радионице, позоришне представе ...) и др.

У 2012. години укупно је 1617 деце похађало је различите програме који су, да би били представљени на најпрегледнији начин, приказани према томе којој узрасној групи су припадали корисници.¹¹ Највећи број учесника имали су програми који су обухватили сву децу и младе на породичном смештају.

46. Програми рада са корисницима

Назив програма	Циљна група	Број група са којима је програм реализован	Укупан број учесника
Радионице, представе, промовисање читања књига, саветодавни и групни рад, Васпитање за здравље кроз животне вештине	Деца и млади на хранитељству	15 група и индивидуални рад	926
Приредбе, Монтесори	Деца предшколског узраста	11	276
Сликарске радионице, Помоћ у учењу, Енглески језик	Деца основношколског узраста	3 групе и индивидуални рад	95
Васпитање за здравље кроз животне вештине, Учествовање у позоришној представи, Безбедност деце на интернету, Програм професионалне оријентације, Проблеми деце са развојним потребама, Адолесценција, Роми су део нас	Деце основношколског и средњешколског узраста	20	244
Васпитање за здравље	Средњешколски узраст (адолесценти)	4	76
Укупно		53	1617

У погледу укључености у путовања и одморе, највећи број корисника је био на екскурзијама у земљи, на излетима и рекреативној настави.

¹¹ Центри су користили различите узрасне категоризације представљајући учеснике ових програма па смо се, да би обухватили све податке и показали који програми су најчешћи на ком узрасту, прилагодили категоризацији коју су они користили укључујући и навођење најопштије категорије „деца и млади на хранитељству“.

47. Укљученост корисника у организовано провођење одмора и путовања

Назив програма	Укупан број учесника
Колективно летовање	177
Колективно зимовање	5
Рекреативна настава	238
Спортске припреме	13
Друге припреме и курсеви који се организују слично рекреативној настави	5
Излети	310
Екскурзије у земљи	664
Екскурзије у иностранству	23
Укупно	1435

48. Планови подршке кориснику и породици

Врста плана	Број планова	Број породица	Број корисника
План припреме корисника и породице за смештај	204	184	163
План међусобног прилагођавања	173	128	174
План мера и услуга за корисника и породицу	1495	708	1611
План еманципације и осамостаљавања младе особе	159	135	158
План обликовања понашања детета	78	66	73
План ефикасног учења детета	102	67	85
План располагања кућним буџетом	46	42	45
План реорганизације породичних активности	23	17	17
План реорганизације простора	41	37	50
План радног ангажовања корисника	17	6	15
Остали планови	16	18	19
Укупно	2354	1408	2410

У циљу што ефикасније подршке деци и младима на хранитељству као и хранитељским породицама, центри реализују различите планове, а 2012. највећи број (1495) се односио на мере и услуге за корисника и породицу (укупно 708 породица и 1611 корисника).

49. Сарадња Центара за породичним смештај и усвојење са другим установама у циљу заштите корисника

Установа	Број састанака	Број корисника
ЦСР	1227	1235
Школа	466	525
Предшколска установа	78	110
Здравствена установа	134	183
Дом	32	31
Остало	63	51
Укупно	2000	2135

Центри за породични смештај и усвојење, у циљу заштите деце и младих на хранитељству, сарађују са другим релевантним установама. У 2012. одржано је укупно 2000 састанака, првенствено са представницима ЦСР и школа.

Центри су у 2012. кроз саветодавни рад са децом и хранитељима покрили велики број области које су од значаја за адекватно функционисање детета на хранитељству и узајамно прилагођавање деце и ХП. Најинтензивнији рад реализован је у областима: сигурности и безбедности деце, породичних односа, васпитања детета, интеграције детета у школску средину, осећања детета, права детета и породице и осамостаљивање детета. А значајан је и рад са децом везан за њихов идентитет и животну историју.

50. Саветодавни рад центра за породични смештај са корисником и породицом

Тема саветодавног рада	Са корисником	Са породицом	Са корисником и породицом	Укупан број
Сигурност и безбедност деце	695	921	663	2279
Сигурност и безбедност одраслих и старијих	13	22	5	40
Породични односи - деца	374	376	345	1095
Породични односи – одрасли и старији	31	25	25	81
Васпитање детета	570	691	491	1752
Изазовна понашања одрасле и старије особе	64	69	71	204
Идентитет –контакти деце	315	514	321	1150
Идентитет –контакти одрасли и старији	17	15	21	53
Идентитет порекло - деца	216	507	167	890
Животна историја детета	99	339	61	499
Подршка детету у процесу туговања	228	393	340	961
Подршка одраслој и старијој особи у процесу туговања	171	113	119	403
Односи детета са вршњацима	341	359	343	1043
Дете у школској средини	676	571	562	1809
Социјална мрежа одрасле и старије особе	2	15	25	42
Здравље детета	257	541	290	1088
Здравље одраслих и старијих	18	21	24	63
Осећања детета	634	740	557	1931
Осећања одрасле и старије особе	21	12	11	44
Сексуалност детета	260	531	217	1008
Сексуалност одрасле и старије особе	81	80	6	167
Осамостаљивање детета	418	419	451	1288
Радно ангажовање младих на хранитељству	213	173	166	552
Радно ангажовање одраслих и старијих	0	0	2	2
Права детета и породице	573	600	578	1751
Права одраслих и старијих и породице	6	5	12	23
Нека друга тема	82	134	75	291
Укупно	6375	8186	5948	20509

Едукативни рад се, по својим доминантним темама тј. темама које су укључивале највећи број корисника, поклапа са областима које су највише обрађене кроз саветодавни рад са децом и хранитељским породицама.

51. Реализовани едукативни рад

Тема едукативног рада	Са корисником	Са породицом	Са корисником и породицом	Укупан број
Сигурност и безбедност деце	110	218	89	417
Сигурност и безбедност одраслих и старијих	5	8	5	18
Породични односи - деца	132	175	91	398
Породични односи – одрасли и старији	0	0	0	0
Васпитање детета	132	298	110	540
Изазовна понашања одрасле и старије особе	0	0	0	0
Идентитет –контакти деце	83	202	89	374
Идентитет –контакти одрасли и старији	0	0	0	0
Идентитет порекло - деца	83	174	60	317
Животна историја детета	84	104	76	264
Подршка детету у процесу туговања	67	123	59	249
Подршка одраслој и старијој особи у процесу туговања	0	0	0	0
Односи детета са вршњацима	220	180	173	573
Дете у школској средини	241	221	191	653
Социјална мрежа одрасле и старије особе	21	21	11	53
Здравље детета	236	300	201	737
Здравље одраслих и старијих	0	0	0	0
Осећања детета	114	162	110	386
Осећања одрасле и старије особе	6	21	15	42
Сексуалност детета	72	73	77	222
Сексуалност одрасле и старије особе	0	0	0	0
Осамостаљивање детета и животне вештине	122	117	92	331
Радно ангажовање младих на хранитељству	93	69	59	221
Радно ангажовање одраслих и старијих	0	0	0	0
Права детета и породице	104	301	174	579
Права одраслих и старијих и породице	0	0	0	0
Нека друга тема	43	132	37	212
Укупно	1968	2899	1719	6586

Од укупно 2218 интервенција у кризним ситуацијама у чијем решавању су Центри учествовали, највећи број се односио на кризне ситуације везане за понашање деце и младих у хранитељској породици, у школи и на конфликте између корисника и породице. Није занемаљив ни број кризних ситуација због проблема између деце и њихове биолошке породице и болести корисника или члана породице.

52. Услуге интервенција у кризним ситуацијама

Врста кризе	Број интервенција	Број породица	Број корисника
Понашање које је корисник дете испољио у породици	451	134	214
Понашање које је дете испољило у школи/ одрасли корисник у колективу	386	133	177
Понашање које је корисник испољио у окружењу	195	82	115
Конфликт међу члановима породице	80	46	61
Конфликт између корисника и породице	351	96	122
Проблем контаката између корисника и биолошке породице	264	97	210
Болест корисника или члана породице	265	105	137
Структуралне промене у породици	150	64	86
Друге кризне ситуације	76	36	75
Укупно	2218	793	1197

У 2012. ЦПСУ реализовали су укупно 15747 кућних посета корисницима, од чега је највећи број био током одвијања смештаја (11557).

53. Број реализованих кућних посета корисника породичног смештаја

Кућна посета	Укупан број породица	Укупан број посета	Укупан број корисника
У периоду међусобног прилагођавања	271	1687	611
Током одвијања смештаја	1348	11557	2195
У кризним ситуацијама	415	2503	519
Укупно	2034	15747	3325

У погледу организоване подршке корисницима и ХП у сарадњи са спољним експертима, најчешћи вид подршке односио се на културне активности, затим помоћ у учењу, излете и спортске активности.

54. Организована подршка корисницима и породицама породичног смештаја у сарадњи са спољним експертима и установама

Врста подршке	Број корисника
Компјутер	11
Новчана средства за психосоцијалну подршку	19
Новчана средства за побољшање услова живота корисника	59
Помагала	2
Средства за развој талената и интересовања	5
Средства за путовања	17
Помоћ у учењу	177
Спортске активности	123
Културне активности	626
Излети	178
Нешто друго (шта)	279
Укупно	1496

У погледу донација¹², већина је била намењена материјалној подршци деци и младих на хранитељству као и самим установама: јавни сектор и појединци су углавном донирали готов новац док је НВО сектор, осим готовог новца, донирао и копјутерску опрему, одећу и обућу. У току 2012. године реализовано је 9 нових програма са укупно 116 корисника, од чега је највећи број корисника био укључен у програм **РОД** (обука за примену модела и батерије инструмената процене потреба деце са сметњама у развоју и њихових породица) и **терапеутско хранитељство** (ванинституционална подршка деци изложеној дуготрајној трауматизацији, занемаривању и злостављању).

55. Корисници нових програма које се реализују у установи (укупан број корисника у току године)	
Назив програма	Број корисника
РОД	35
Да живе са нама а не поред нас	33
Монтесори	4
Терапеутско хранитељство	10
"Машту покрените, нешто промени"	8
"Безбедност деце на интернету"	7
"Желим да ме виде"	9
Породична конференција	2
Методe индивидуалног рада са децом са сметњама у развоју	8
Укупно	116

¹² Детаљан приказ је дат у EXCEL табелама а у самом извештају наводимо само главне врсте и намене донација за сваки сектор

56. Реализовани пројекти који унапређују постојеће услуге и воде ка успостављању нових услуга (навести све пројекте у чијој је реализацији установа учествовала, као носилац или као партнер) у 2012. години	
Назив пројекта	Број корисника
Подршка деци са сметњама у развоју (помоћ хранитељима, биолошким породицама, наставницима)	132
Помоћ у учењу деце и младих на хранитељству	71
Превенција ХИВ-а	286 (од чега 83 хранитеља)
Образовна инклузија Рома	51
Подршка породици за подршку детету	20 биолошких породица

У погледу иновативних пројеката, највећу циљне групе имали су пројекти намењени деци и младима са сметњама у развоју:

- Развој инклузивног хранитељства тако да одговара потребама деце са комплексним или умереним сметњама у развоју (ЦПСУ Београд)
- Пројекат унапређених услуга на локалном нивоу у области образовања -пројектни циклус оснаживања школа за инклузивно образовање. "Ми заједно можемо све" (ЦПСУ Милошевац)
- Породица и за мене (ЦПСУ Крагујевац, ЦПСУ Ниш, ЦПСУ Ћуприја)
- Развој локалних услуга за подршку породицама деце са сметњама у развоју (ЦПСУ Ниш)

Другу најбројнију групу корисника имао је пројекат «Превенција ХИВ-а и едукација о животним вештинама (LSBE) за децу без родитељског старања" коју је реализовао Центар за заштиту одојчади, деце и омладине Београд у ЦПСУ Београд и ЦПСУ Крагујевац.

*

О услугама за одрасле и старије можемо говорити на основу података у табелама које се односе на саветодавни и едукативни рад са корисницима.

У погледу саветодавног рада, највећи број корисника је било у области подршке одраслим и старијима у процесу туговања, сигурности и безбедности, осећања и сексуалности и у области права одраслих и старијих и породице. Едукативни рад био је релативно скроман и првенствено се односио на социјалне мрежу одрасле и старије особе, а затим сигурност и безбедност и осећања ове групе корисника.

У 2012. није било иновативних пројекта који су се односили на одрасле и старије особе.

4. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

Када говоримо о условима рада и запосленима, очигледно је да постоји потреба за додатном опремом (посебно информатичком) као и потреба за запошљавањем нових стручних радника (саветника за хранитељство) а све у циљу задовољења стандарда рада ЦПСУ. Са кадровским ојачавањем центара повезана је и потреба за бројним и разноврсним стручним усавршавањим а није занемарљиво ни то да четвртина запослених има потребу за обуком на рачунару.

ПРЕПОРУКА:

Даље кадровско ојачавање запослених у центрима праћено набавком недостајуће опреме (информатичке и комуникацијске као и возила) и реализацијом одговарајућих едукација, укључујући оне у области смештаја и неге одраслих и старијих-како за запослене тако и за хранитељске породице

Што се хранитељских породица тиче, напредак се огледа у побољшању њихове образовне структуре, а позитивним се може сматрати и то што је број деце смештен у њима у складу са стандардима предвиђеним Правилником о хранитељству (бр.110-00-00032/08-20 Службени гласник РС број 6 од 8. априла 2008. године) те да већина ХП задовољава стандарде простора за становање деце на хранитељству.

Највећи број хранитеља је старости преко 50 година.

Оваква старосна структура је одраз чињенице да значан удео ХП (четвртину) чине сродници и то су: већином бабе и деде (15% од укупног броја ХП) - дакле особе за које претпостављамо да имају преко 60 година или ујак/стриц/тетка (9.3% од укупног броја ХП) – за које се такође може претпоставити да имају више од 40 година. Осим тога, хранитељи су већином брачни парови са децом а у пракси то значи да су им деца одрасла и/или напустила породицу те старост од 50 и више година одговара породичном циклусу тј. ради се о очекиваној старости родитеља одрасле деце.

Дакле, може се очекивати да ће старији хранитељи и надаље чинити значајан удео у укупном броју хранитељских породица што никако не значи да Центри не треба да се ангажују у „подмлађивању“ старосне структуре хранитеља.

ПРЕПОРУКА:

Даљи рад на промоцији хранитељства и регрутовању нових хранитеља

Када говоримо о деци и младима на породичном смештају, позитивним помацама се може сматрати:

- значајно повећање броја деце на хранитељству
- повећање броја деце за које је породични смештај остварио функцију
- смањење броја деце која на ПС бораве дуже од 7 година (мада је ПС и даље дугорочан облик заштите)
- иако су ЦСР и даље доминантна категорија старатеља, постепено смањење њиховог учешће као непосредних старатеља у корист сродника (и блиских особа) и хранитеља

- интензиван рад на даљем развоју специјализованог хранитељства (укључујући примењене нове програме и иновативне пројекте којима су циљна група деца и млади са сметњама у развоју)

Међутим, и даље највећи број деце и младих на хранитељство долази из биолошких породица. Главни разлог је неадекватно родитељско старање, иако је посматрано од 2008., тај проценат у благом опадању. Евидентиран је пораст потпуног/делимичног лишења родитељског права и лишења родитеља пословне способности као разлога за смештање деце на хранитељство а једно од објашњења може бити ефикаснији рад ЦСР у заштити деце из дисфункционалних породица и њиховом правовремениом измештању на алтернативне видове смештаја.

У вези са образовном структуром деце и младих, забрињава тренд смањења броја деце обухваћених различитим облицима образовања, а у оквиру тога, посебно тренд ниског процента деце која су предшколског узраста а не иду у вртић као и тренд повећања броја деце која су предшколског узраста а не похађају предшколске установе.

Регистрован је и велики број случајева (1699) различитих тешкоћа у функционисању деце и младих на породичном смештају, који се крећу од пружања отпора правилима и захтевима у ХП до потпуног повлачења из социјалних контаката.

Неповољно је, такође, да су евидентирани случајеви насиља у хранитељским породицама и да се тај број удвостручио у односу на 2011. а да је број кривичних пријава несразмерно мали у односу на број случајева насиља и евидентираних насилника..

У 2012. на породичном смештају је био мали број одраслих и старијих корисника (28), већином мушкарци између 60 и 70 година, без школе и издржавана су лица, а пре смештаја у хранитељску породицу су најчешће живели сами.

Хранитељске породице у којима су смештени одрасли и старији су већином (према образованијем члану) са ССС и приходима испод републичког просека и најчешће пружају смештај који је комфоран али неодговарајуће величине.

ПРЕПОРУКЕ:

- **Испитати узроке необухваћености деце образовним процесом и ниским процентом деце која похађају предшколску наставу; уложити додатне напоре да се тај проценат повећа уз даљи рад на повећању броја деце на свим нивоима образовања (основна школа, средња школа и факултет)**
- **Развој специјализованог хранитељства са нагласком на подршку ХП код којих су смештена деца са вишеструким сметњама у развоју**
- **Систематски се позабавити узроцима вишеструких и бројних проблема у функционисању деце и младих на ПС**
- **Систематски се позабавити активностима везаним за превенцију насиља над корисницима свих узрасних категорија који су на хранитељству и ефикасније примењивати мера заштите корисника када се насиље догоди**